

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ТВІР” З ПОЗИЦІЇ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Максим Мельников,
*завідувач сектором авторського права НДІ
інтелектуальної власності АПРН України*

Починаючи дослідження проблеми твору, як такого, з позиції авторського права, та пов'язаної з ним проблеми творчості, цивіліст опиняється в стані, в якому знаходиться дослідник-криміналіст, який оперує, наприклад, такими визначеннями, як "тілесне ушкодження", "провина", "дієздатність" тощо.

Наука кримінального права розробляє зазначені визначення, спираючись на психологію, психіатрію, анатомію та інші спеціальні науки. Так саме і цивіліст, який бажає дослідити проблему творчості, проблему твору, змушений звертатися до тих спеціальних наук, які вивчають такі явища: теорії пізнання, теорії літератури та мистецтва, психології, мовознавства тощо.

В той же час згадані дослідження не повинні підміняти собою дослідження зі спеціальних наук, які вивчають результати самої творчості, так як вони полягають в асиміляції результатів досліджень із зазначених наук і в їх використанні в теорії цивільного права [1].

Проблема об'єктів авторського права має принципове значення під час вирішення великої групи спорів. Стосовно об'єктів авторського права виникає низка як загальних, так і окремих питань. Закон лише в за-

гальній формі визначає ознаки об'єктів авторського права, тобто умов, яким має відповідати твір для визнання його об'єктом авторського права. Однак чітка та визначена характеристика цих об'єктів не виключає спірних ситуацій, пов'язаних перш за все з тим, що твір складається з низки елементів, що є багатоаспектною категорією.

До об'єктів авторського права Закон відносить твори науки, літератури і мистецтва. Це означає, що вони, за змістом, можуть бути найрізноманітнішими. До їх кола належать не тільки твори мистецтва, але і твори науки, так само як і техніки, до того ж незалежно від виду, об'єктивної форми вираження (літературної, зображувальної). Закон відносить до об'єктів авторського права твір, як такий, надаючи йому чіткого визначення.

Стаття 8 Закону України "Про авторське право і суміжні права" (далі — Закон) містить широке коло об'єктів авторського права. Однак основне призначення закріпленого у Законі переліку творів, що охороняються, полягає не в тому, щоб надати їх ідеальну класифікацію, а в тому, щоб надати, у відносно упорядкованому вигляді, їх найбільш узагальнені види.

Інакше кажучи, значення закріпленого Законом переліку об'єктів авторського права полягає в тому, щоб показати, в яких найбільш поширених формах можуть бути виражені твори, назвати їх можливі види і, тим самим, виключити спори відносно охороноспроможності більшості з них.

Також Закон містить визначення певних категорій творів, а саме:

"... службовий твір — твір, створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання чи трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем;

...твір архітектури — твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо);

твір образотворчого мистецтва — скульптура, картина, малюнок, гравюра, літографія, твір художнього (у тому числі сценічного) дизайну тощо;

твір ужиткового мистецтва — твір мистецтва, в тому числі твір художнього промислу, створений ручним або промисловим способом для користування у побуті або перенесений на предмети такого користування".

Але в Законі відсутнє тлумачення поняття твору як такого, тобто немає узагальненого визначення. В той же час така норма в деяких країнах світу існує. Так, наприклад, в Статті 2 Закону Чеської Республіки "Про авторське право і суміжні права та внесення змін до деяких законів" чітко визначено:

"...Об'єктом авторського права є літературний твір чи інший твір мистецтва або науковий твір, які є

єдиним результатом творчої діяльності автора і виражені в будь-якій об'єктивній формі, включаючи електронну форму, постійний чи тимчасовий, незважаючи на об'єм, ціль та значення (далі — твір)"

Серед усіх існуючих визначень твору, запропонованих науковцями СРСР, найбільш поширене та вдале те, яке сформульоване В.І. Серебровським: *"Твір — це сукупність ідей, думок і образів, які здобули в результаті творчої діяльності автора своє вираження в доступній для сприйняття людськими почуттями конкретній формі, за якою є можливість відтворення"* [2].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови міститься таке визначення твору: *"Твір, твору. Те, що зроблене, створене, ким-небудь і реально існує в тій чи іншій формі; виріб, витвір... Продукт творчої діяльності людини... Наслідок літературної, наукової, музичної творчості людини"* [3].

Наведемо приклад визначення поняття "твір", запропоноване знайомим науковцем, професором Делію Ліпник: *"Під твором в авторському праві розуміється такий прояв інтелекту особистості, де знаходить розвиток думка, яка втілена в доступну для сприйняття форму, має достатню оригінальність та піддається відтворенню, співіценню для загального відома та переробленню"* [4].

Виходячи з наведених прикладів та визначення поняття "автор", Ст. 1 та п. 3 Ст. 8 Закону: *"...автор — фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір;*

... передбачена цим Законом правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії,

принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть, якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі", можна зробити висновок, що основними критеріями визначення твору є насамперед результат творчої праці і об'єктивна форма вираження. Як наслідок, автор вносить пропозицію ввести у Ст. 1 Закону визначення поняття "твір" у наступній редакції:

"Твір — результат творчої праці автора, втілений в будь-якій

об'єктивній формі, придатній для відтворення".

Зазначена пропозиція дасть можливість чіткого визначення критеріїв, яким має відповідати твір, узагальнення їх, та унеможливлення надання правової охорони тим об'єктам, які не відповідають цим критеріям. А це, в свою чергу, значно спростить процедуру доведення, наприклад, під час захисту прав автора. ◆

Література:

1. Ионас В.Я.. Произведения творчества в гражданском праве. — М.: Юридическая литература, 1972. — 168 с.
2. А.П. Сергеев. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. Учебник. Издание второе, переработанное и дополненное. — М.: ПБОЮЛ Гриженко Е.М., 2001. — 752с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2004. — 1440 с.
4. Авторское право и смежные права / Пер. с фр.; предисловие М. Федотова. — М.: Ладомир; Издательство ЮНЕСКО, 2002. — 788 с.

ЦІКАВО ЗНАТИ

Я НЕ ЛИСИЙ, А НОВИЙ ТОВАРНИЙ ЗНАК

Досить незвичний спосіб привернути увагу до своєї продукції знайшов володар однієї румунської пекарні з містечка Сібіу. Василій Пресекакан запропонував своїм працівникам побритися наголо за власним прикладом. За його словами виробництво продукції стане гігієнічним, до того ж схожість між лисими головами і хлібом, який вони випікають просто кидається у вічі.

Таким чином імідж свого хазяїна підтримали 60 працівників пекарні і не тільки чоловіки, а також і жінки, які теж взяли участь в такій радикальній акції.

За матеріалами: <http://www.rokf.ru>